

A89/002 CO:2094524

10 januari 1989.

SPEERPUNTFUNCTIE BULGARIJE OP TERREIN VAN HOOGWAARDIGE TECHNOLOGIE

Terwijl als gevolg van de internationale ontspanning de bestaande COCOM-reguleringen ten aanzien van de export van hoogwaardige technologie naar socialistische landen steeds meer onder druk komen te staan,* blijven de verschillende Oostblok-inlichtingendiensten onverdroten doorgaan met hun pogingen deze blokkades te omzeilen. Recente berichten over de arrestatie van een aantal Nederlanders dat betrokken zou zijn bij de illegale export van strategische goederen van de Verenigde Staten naar Oost-Europa tonen dit opnieuw aan. Het betreft hier twee op het oog afzonderlijke pogingen om hoogwaardige computer-technologie door te sluisen naar Bulgarije. Beide affaires zijn evenwel in verband te brengen met de speerpuntfunctie die Sofia binnen de Comecon heeft toegewezen gekregen cq. zich heeft toegeëigend op het terrein van de hoogwaardige technologie.

---

*Zie Focus A88/21 TOENADERING COMECON-EG IN STROOMVERSNELLING. OOSTBLOK BLIJFT AGEREN TEGEN COCOM, Focus A88/13 COMECON LONKT NAAR EG MET OOG OP TECHNOLOGIE en Focus A88/08 MOSKOU DRIJFT GEEN WIG IN COCOM: MINDER PRODUCTEN MAAR BETERE CONTROLE. Met name in West-Duitsland valt aanhoudende kritiek op de COCOM-lijsten te beluisteren; vgl Frankfurter Allgemeine Zeitung 15 december 1988.

SPEERPUNTFUNCTIE BULGARIJE OP TERREIN VAN HOOGWAARDIGE TECHNOLOGIE

De arrestatie van twee Nederlanders in Boston en een in Rome (één verdachte wordt nog gezocht) in verband met hun betrokkenheid bij de smokkel van computertechnologie uit de Verenigde Staten naar Bulgarije, werpt eens te meer een opmerkelijk licht op de belangrijke rol die deze traditioneel zeer Moskou-getrouwe Oostblokstaat speelt bij de industriële modernisering in Oost-Europa. Het is een rol die historisch gegroeid is en die tot op zekere hoogte zelfs in verband te brengen is met de persoonlijke voorkeur van staats- en partijleider Todor ZHIVKOV.

Reeds bij de oprichting van de Comecon in 1949 werd Bulgarije aangewezen als het land dat zich zou moeten specialiseren op het terrein van elektronica en elektrische goederen. Dit, in combinatie met het ontbreken van voldoende grondstoffen, droeg ertoe bij dat het land in plaats van een overconcentratie op de zware industrie - zoals in andere socialistische staten - zich reeds kort na de alteratie ging toeleggen op de landbouw en de lichte industrie. Minder dan de andere Comecon-leden had Bulgarije daarom te lijden onder de wereldwijde crisis in de zware industrie. Dit droeg ertoe bij dat Sofia zich in een veel betere uitgangspositie bevond om in te spelen op de ontwikkelingen in de wereldeconomie, die in het begin van de jaren tachtig steeds meer ging draaien op hoogwaardige technologie.

Binnen de Comecon heeft Bulgarije zich dan ook spoedig kunnen ontwikkelen tot de belangrijkste producent van elektronische apparatuur, daartoe voortdurend aangespoord door met name de Sovjet-Unie. Tijdens het laatste (13de) congres van de Bulgaarse Communistische Partij in 1986 werd deze ontwikkeling verder gestimuleerd door het uitroepen van een "technologische revolutie" die het land bovenal moest maken tot exporteur van hoogwaardige technologie naar de Sovjet-Unie, onder meer via de op het congres aangekondigde en nu reeds verwezenlijkte oprichting van gezamenlijke produktie maatschappijen.*

De bijzondere relatie tussen Bulgarije en de Sovjet-Unie op technologisch gebied blijkt ook uit de prominente betrokkenheid van de Bulgaren in het ambitieuze Sovjet-ruimtevaartprogramma. Als enige socialistische broederstaat kan Bulgarije bogen op deelname aan twee ruimtevluchten. Belangrijker nog als deze direkt zichtbare bewijzen van Bulgaarse betrokkenheid, zijn de aanwijzingen dat de bij de Sovjet-ruimtevluchten gebruikte supercomputers van Bulgaarse makelij zijn. Veelzeggend in dit verband waren de woorden van Roald SAGDEEV, directeur van het Sovjet Ruimte Onderzoek Instituut (IKI) in het Bulgaarse partijblad Rabotnicheskoe Delo (10 mei 1988), die verklaarde dat de keuze voor Bulgaarse technologie was ingegeven door de wetenschap dat het bouwen van de gewenste computers daar anderhalf jaar in beslag zou nemen, terwijl men er in de Sovjet-Unie misschien zes of zeven jaar voor nodig zou hebben.

Belangrijk voor de vorderingen die Sofia heeft gemaakt op technologisch gebied zijn zeker ook de intensieve contacten met Japanse bedrijven, sinds in 1972 een Bilateraal Economisch Comité werd opgericht. Japanse firma's als Hitachi en Toshiba - overigens een bedrijf dat kortelings in de VS ernstig in opspraak raakte over illegale leveranties van high-tech aan de Sovjet-Unie - werken nauw samen met de Bulgaarse computerindustrie, terwijl in 1982 zelfs een door Japanners geleid trainingscentrum voor Bulgaarse technici werd opgericht.**

---

*Zie Focus A86/24 BULGARIJE WEER IN HET REINE MET DE SOVJET-UNIE.
**Blijkens een bericht van het officiële Bulgaarse persbureau BTA

Een andere factor die heeft bijgedragen tot het succes van de Bulgaarse lichte industrie - op een moment dat andere sectoren van de Bulgaarse economie stagneren - is de persoonlijke betrokkenheid die staats- en partijleider Todor ZHIVKOV ten aanzien van de computerindustrie tentoonspreidt. Bij voortdurende hamert hij op het belang van de zogenaamde "tweede alfabetisering", waarbij de Bulgaarse jeugd vertrouwd moet raken met de nieuwe technieken. Ook de concentratie van de computerindustrie in ZHIVKOVs geboorteplaats Pravets wordt gezien als een indicatie voor het belang dat de Bulgaarse leider hecht aan deze industrietaak.

De Bulgaarse overheid maakt, in verhouding tot andere economische sectoren, grote sommen geld vrij voor onderzoek en produktie in de lichte industrie, terwijl deze bedrijfstak ook een onevenredig groot deel van het beter opgeleide personeel aan zich kan binden. Veel van de Bulgaarse hoogwaardige technologie, vooral ten behoeve van de ruimtevaart en de telecommunicatie, kan ook militair toegepast worden. Dat de defensiebegroting de laatste jaren aanzienlijk is gestegen, kan dan ook zeker in verband gebracht worden met het streven naar modernisering van de Bulgaarse strijdkrachten.

Tegen deze achtergrond ligt het voor de hand dat de Bulgaarse inlichtingendiensten, de civiele DS (Drzaven Sigurnost) en de militaire RUMNO (Razuznavatelno Upravlenie na Ministerstvoto na Narodnata Otbrana), zich de laatste jaren vooral hebben ingespannen voor het illegaal verkrijgen van informatica en elektronica en voor het verwerven van inlichtingen op dit gebied. De juistheid van deze stelling, die reeds door de bekende Franse inlichtingenexpert Henri REGNARD werd geponeerd op basis van ervaringen in Washington en Parijs,* is met de arrestatie van de drie Nederlanders nog eens bevestigd.

---

van 24 juni 1982.

*Zie Focus A87/37 OOSTEUROPESE INLICHTINGDIENSTEN KNAPPEN WERK
OP VOOR MOSKOU.